

EDUKACJA ZAWODOWA I USTAWICZNA
nr 8/2023

Nella Nychkalo; Natalia Muranova; Olena Volarska

ORCID ID: 0000-0003-1527-0989; 0000-0002-6812-1154

DZIAŁALNOŚĆ INTEGRACYJNA Z DZIEĆMI I RODZINAMI UKRAIŃSKICH UCHODźCÓW: POLSKIE DOŚWIADCZENIA

INTEGRATION ACTIVITIES WITH CHILDREN AND FAMILIES
OF UKRAINIAN REFUGEES: POLISH EXPERIENCE

ІНТЕГРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІЗ ДІТЬМИ І РОДИНАМИ
УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД

1. Wstęp

Problem integracji różnych kategorii przymusowych migrantów i uchodźców jest obecnie jednym z najpilniejszych w Europie w związku z działaniami zbrojnymi na Ukrainie. Udzielanie różnego rodzaju pomocy tym grupom ludności stopniowo staje się tematem zainteresowania opinii publicznej, kiedy tysiące przymusowych ukraińskich uchodźców zmieniło swoje zwykłe miejsce zamieszkania i znalazło się w kategorii ryzyka.

W oświadczeniu stałego Przedstawicielstwa Polski przy Unii Europejskiej podkreślono, że od początku wojny na pełną skalę z Ukrainą granicę Polski przekroczyło ponad 11 mln Ukraińców, z czego około 87% to kobiety i dzieci. Działalność placówek z dziećmi z rodzin migranckich w Polsce opiera się na międzynarodowych dokumentach dotyczących ochrony praw dziecka i rodziców: Konwencji ONZ o prawach dziecka, Europejskiej Konwencji o wykonywaniu praw dziecka, a także ustaw Rzeczypospolitej Polskiej: „Ustawa o systemie oświaty”, „Ustawa o pomocy społecznej” oraz przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Teoretyczna analiza prac ukraińskich i zagranicznych naukowców i badaczy (B. Ziemia, S. Castles, O. Szparyk, O. Lokszyńska, O. Dżuryło i in.), ukazujących teoretyczne i praktyczne podstawy pracy socjalnej z uchodźcami pozwoliły stwierdzić, że fenomen uchodźców, migracji, problemów migrantów przymusowych jest składową międzynarodowych procesów migracyjnych i charakteryzuje się przekraczaniem przez obywateli granic kraju wyjazdu.

Biorąc pod uwagę niewystarczający poziom analizy teorii i praktyki w zakresie integracji dzieci przymusowo przesiedlonych oraz przygotowania zawodowego przyszłych pracowników socjalnych do pracy z tą kategorią klientów, uważamy za celowe przeanalizowanie doświadczeń w zakresie takich działań w Polsce.

2. Metody badawcze

W niniejszym opracowaniu zastosowane zostały teoretyczne metody badawcze: analiza źródeł naukowych – metaanaliza danych; systematyzacja, porównanie i zestawienie różnych poglądów na badany problem w celu określenia kategorycznego aparatu badawczego oraz uogólnienie wniosków.

3. Charakterystyka pojęcia „migrantów przymusowo przesiedlonych”

Istota pojęć „migracja”, „uchodźca”, „migranci przymusowi” jest przedmiotem badań naukowych wielu badaczy zagranicznych i ukraińskich.

S. Castles ustalił, że migracje występują w następujących typach: ze względu na odległość (międzynarodowa, wewnętrzna), ze względu na status prawny (legalne, nielegalne), ze względu na czynniki przyczynowe (ekonomiczne, pracownicze, polityczne) (Castles, 2000). Podejście typologiczne, założone przez S. Castles (2000) i rozwinięte przez M. Millera (2007), zakłada następującą typologię migrantów: czasowi, wysoko wykwalifikowani biznes-migranci, nielegalni migranci, repatrianci, członkowie rodzin, uchodźce.

W szerokim znaczeniu pojęcie „migracja” jest rozumiane jako zbiór wszystkich terytorialnych ruchów ludzi w przestrzeni, które nie zależą od czasu ich trwania i charakteru. W wąskim znaczeniu migracja to proces mający na celu stałą lub czasową zmianę miejsca zamieszkania osoby.

Obecnie nie ma jednej, opartej na podstawach naukowych nazwy, która obejmowałaby wszystkich ludzi, którzy zostali zmuszeni do ucieczki przed wojną na Ukrainie. Warto mówić o kategorii „przesiedleńcy” lub „migranci przymusowi”. Koncepcje te podkreślają wymuszony charakter migracji ludności. Reżim prawny ochrony czasowej określa dyrektywa UE 2001/55/EC, która została uruchomiona

specjalnie w celu ochrony przesiedleńców z Ukrainy w wyniku inwazji rosyjskiej na pełną skalę 24 lutego 2022 r. Podkreślimy, że reżim ochrony czasowej jest stosowany tylko przez kraje Unii Europejskiej (UE) i tylko w stosunku do osób przesiedlonych z Ukrainy: obywatele Ukrainy; osoby, które miały status uchodźcy lub były objęte inną ochroną w Ukrainie, a także osoby, które legalnie przebywały w Ukrainie i nie mogą wrócić do swojego kraju (Council Implementing Decisions, 2022).

W kontekście naszego badania migrantów przymusowych uznamy za migrantów/uchodźców tymczasowych. Sytuację społeczną tej kategorii charakteryzuje obecność przejawów zespołu stresu pourazowego, nieprzewidywalność, nasycenie psycho-emocjonalne, rozterki moralno-etyczne, brak sensu aktywności zawodowej.

4. Praktyki pracy socjalnej z dziećmi i rodzinami ukraińskich migrantów/uchodźców przymusowych w Polsce

Aktywność władz państwowych wielu krajów europejskich w zakresie integracji uchodźców przymusowych w nowym środowisku ogranicza się jedynie do realizacji takich działań, które wymagają niewielkich nakładów finansowych ze strony państwa. Tak, istnieje możliwość zapewnienia edukacji przedszkolnej i podstawowej dzieciom przymusowych uchodźców, wydania odpowiednich zaświadczeń o statusie uchodźcy, dokumentów podróży, co przewiduje niewielkie koszty finansowe ze strony państwa. Działania te nie są wystarczające do pełnej integracji uchodźców ze społeczeństwem, a brak zapewnienia uchodźcom praw, zarówno finansowych, jak i socjalnych, świadczy o tym, że państwo nie podejmuje wystarczających działań na rzecz integracji przymusowych migrantów ze społeczeństwem, które ich przyjmuje (Cappelen, Peters, 2018).

Migrantów/uchodźców przymusowych charakteryzuje nie tylko niski poziom zatrudnienia, ale także przeważnie niskopłatny charakter oferowanej im pracy. Poprawa sytuacji migrantów przymusowych może nastąpić poprzez uruchomienie ich własnego potencjału i zasobów. Kraje o znacznej liczbie przymusowych migrantów zachęcają do tworzenia swoich stowarzyszeń, grup docelowych, biorąc pod uwagę, jakie fundusze publiczne są tworzone, przeznaczonych do opracowywania i realizacji projektów odzwierciedlających ich zainteresowania.

Takie organizacje międzynarodowe jak: Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców, Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Europejska Rada ds. Uchodźców i Wygnańców, Fundusz na Rzecz Dzieci odgrywają istotną rolę w realizacji działań zawodowych pracowników socjalnych z uchodźcy i przesiedleńcy wewnątrz w kontekście międzynarodowym ONZ UNESCO. Instytucje te pełnią rolę mediatorów

społecznych między różnymi kategoriami uchodźców a rządami krajów, które ich przyjmują. Pomagają strukturom państwowym i organizacjom pozarządowym działającym w obszarze migracji; przeprowadzać szkolenia przedstawicieli administracji rządowej, specjalistów organizacji pozarządowych, pracowników socjalnych organizacji publicznych; rozpowszechnianie innowacyjnych technologii pracy z różnymi kategoriami uchodźców, sprawdzonych w praktyce światowej. Dzięki tym organizacjom międzynarodowym ogólna pomoc integracyjna dla uchodźców obejmuje: pomoc pieniężną, ubezpieczenie zdrowotne i kursy językowe; dostęp do pracowników socjalnych i konsultacji specjalistycznych; informacje o komunikacji z innymi instytucjami i działaniach na rzecz integracji ze społeczeństwem. Na przykład Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR) zapewnia ochronę i pomoc rodzinom osób przymusowo przesiedlonych w różnych krajach na całym świecie. Osoby wewnątrznie przesiedlone zarejestrowane u partnerów wdrażających UNHCR mają możliwość otrzymania różnego rodzaju pomocy: socjalnej, doradczej, prawnej, psychologicznej, finansowej itp.

Analizując problematykę pracy socjalnej z dziećmi i rodzinami przymusowych migrantów w holistycznej jedności o różnych cechach społecznych życia, warto podkreślić znaczenie wszystkich składowych systemu wychowania społecznego: języka ojczystego, etnografii, edukacji szkolnej, osobowości nauczyciela, kształcenie pozaszkolne, osobowość samego nauczyciela, kształcenie pozaszkolne, działalność organizacji społecznych, działalność wszystkich członków społeczności, kościoła i społeczeństwa.

B. Ziemia, analizując sposoby doskonalenia pracy socjalnej z dziećmi z rodzin marginalizowanych, podkreśla, że partnerska interakcja różnych instytucji, instytucji, zaangażowanie dzieci i ich rodziców w kulturę masową, zorientowaną zawodowo, społecznie użyteczną i społecznie znaczące rodzaje działalności przynoszą najskuteczniejsze efekty pod warunkiem wsparcia społeczno-prawnego, materialno-technicznego i psychologiczno-medyczo-pedagogicznego rodzin (Ziemia, 2015).

Praktyczną realizację powyższych działań pracownika socjalnego z migrantami/uchodźcami przymusowymi ułatwiają: praktycznie zorientowane technologie procesu organizacji zajęć edukacyjnych (gry inscenizacyjne, praca w grupach, praca zespołowa itp.); praca wolontariacka; włączanie samych migrantów przymusowych w organizację, opracowanie i realizację różnorodnych projektów i programów pomocowych.

Teoretyczna analiza literatury przedmiotu pozwoliła stwierdzić, że formy pracy z migrantami, uchodźcami, migrantami przymusowymi należy podzielić

na klasy
zatem r
we wsz
które m
Do nie
ściowe
pracov
zakwat
lub fu
K
udoku
działa
W Po
profil
I
wych
nej, f
z org
rywl
przy
przy
i re;
któ
obe
o o
opi
mu
int
uk
dz
M
P
g
t
d
t

na klasyczne (tradycyjne) i nieklasyczne. Klasyczne formy pracy socjalnej należy zatem rozumieć jako ogólnie przyjęte świadczenie pomocy społecznej, stosowane we wszystkich kierunkach interakcji z tymi docelowymi kategoriami ludności, które można sklasyfikować jako zbiorowe, indywidualne, publiczne i państwowe. Do nieklasycznych form pracy zalicza się: czynności diagnostyczne i osobowościowe; treningi psychologiczne, grupy wsparcia i wzajemna pomoc; działalność pracowników socjalnych w służbach migracyjnych, ośrodkach tymczasowego zakwaterowania; pomoc w tworzeniu niekomercyjnych, publicznych organizacji lub fundacji charytatywnych przez osoby przymusowo przesiedlone.

Komisja przy wsparciu państw członkowskich Unii Europejskiej stworzyła, udokumentowała i umożliwiała realizację ukierunkowanych i kompleksowych działań na rzecz integracji ukraińskich dzieci i młodzieży ze wspólnotą europejską. W Polsce istniejący system wsparcia spełnia trzy główne funkcje: socjalno-bytową, profilaktyczno-wychowawczą, rehabilitacyjną i resocjalizacyjną (Ziemia, 2015).

Polski rząd i ludność kraju nadal aktywnie wspierają ukraińskich przymusowych migrantów/uchodźców i ich rodziny, udzielając wsparcia i pomocy społecznej, finansowej, psychologicznej i pedagogicznej. Polskie władze we współpracy z organizacjami międzynarodowymi organizują różne imprezy edukacyjno-rozrywkowe oraz kursy mistrzowskie, których efektem jest ułatwienie adaptacji dzieci przymusowych migrantów z Ukrainy. Główne praktyki integracji ukraińskich dzieci przymusowych migrantów w Polsce to bezpłatne obozy, kursy językowe i szkolenia.

Opiszemy szereg tych praktyk w pracy pracownika socjalnego w miastach i regionach Polski. *W całym kraju powstały Ukraińskie Centrum Edukacyjne*, których głównym celem jest wspieranie integracji Ukraińców przebywających obecnie w tym kraju ze społecznością lokalną. Centrum takie powstały z myślą o obywatelach Ukrainy, którzy w wyniku rosyjskiej agresji zostali zmuszeni do opuszczenia swojego kraju. W odniesieniu do pracy z dziećmi będącymi przymusowymi migrantami, instytucje te podejmują działania na rzecz promowania integracji dzieci ze społecznościami lokalnymi, organizowania czasu wolnego dla ukraińskich dzieci i młodzieży.

Na początku 2023 r. Rada Europy wspólnie z trzema organizacjami międzynarodowymi i Unią Metropolii Polskich uruchomiła Akademię Integracji Migrantów i Uchodźców w Miastach Polski. Misją tej Akademii jest udzielanie pomocy społecznej i edukacyjnej polskim miastom w integracji uchodźców i migrantów. Działania organizowane przez Radę Europy wraz z Agencją ONZ ds. Uchodźców i Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju pomagają władzom lokalnym tego kraju radzić sobie z napływem przymusowych migrantów/uchodźców z Ukrainy.

Przeanalizujemy skuteczne praktyki w różnych miastach Polski. We wrześniu 2022 r. w Warszawie przy wsparciu funduszu Future for Ukraine otwarto drugi ośrodek dla dzieci ukraińskich, które uciekły przed wojną i znalazły tymczasowe schronienie w Polsce. Dzieci w wieku od 3 do 15 lat miały możliwość bezpłatnego udziału w różnych kursach mistrzowskich, zajęciach i zabawach pod okiem doświadczonych psychologów i specjalistów. Pierwszy ośrodek od kilku miesięcy aktywnie działa również w stolicy. Praca takich ośrodków podzielona jest na cztery kategorie wiekowe dzieci i młodzieży: 3–5 lat, 5–7 lat, 8–11 lat i 12–15 lat. Każda kategoria, w zależności od wieku, zajmuje się różnymi dziedzinami działalności. Przedszkolacy poznają historię, tradycje i kulturę Polski, prowadzi się zajęcia z arteterapii. Specjaliści angażują się z młodszymi uczniami i nastolatkami w muzykę i kreatywność oraz prowadzą różne szkolenia. Dlatego Urząd m. st. Warszawy, organizacje pozarządowe i kościelne miasta przywiązują dużą wagę do integracji, dlatego dla ukraińskich i polskich dzieci i młodzieży organizowane są kursy języka polskiego i wspólne zajęcia.

W grudniu 2022 roku we Wrocławiu przy wsparciu UNICEF wystartował socjalny projekt integracji dzieci, młodzieży i dorosłych z Ukrainy w nowym międzykulturowym środowisku, w czasie wojny na Ukrainie działania fundacji ukierunkowane były na pomoc rodzinom przymusowych uchodźców. Celem projektu było wsparcie psychologiczne, adaptacja i integracja w nowym języku obcym i środowisku społeczno-kulturowym ukraińskich dzieci, młodzieży i dorosłych, którzy przybyli do Polski w wyniku działań wojennych na Ukrainie. Dzieci mogą np. ćwiczyć język polski na różnych poziomach, brać udział w praktycznych zajęciach z logopedą, psychologiem, nauczycielem, spotykać się z rówieśnikami.

Warto zaznaczyć, że Centrum Integracji Międzykulturowej we Wrocławiu, powstał w ramach współpracy Fundacji Wroclife i Stowarzyszenia Edukacji Krytycznej, oferuje różnego rodzaju aktywności społeczne, zajęcia grupowe i indywidualne, szkolenia, seminaria, szkolenia. Wśród oferowanych zajęć są zajęcia dla dzieci z potrzebami specjalnymi: arteterapia, dogoterapia, nietypowe rodzaje rysunku, rytmiki mowy z logopedą-defektologiem, warsztaty plastyczne dla młodszych dzieci.

Dla nastolatków prowadzony jest klub języka polskiego, odbywają się seminaria z wysoko wykwalifikowanymi specjalistami z różnych dziedzin (edukacja, ochrona zdrowia) oraz różne rodzaje aktywności fizycznej i integracji społecznej. Równocześnie organizowane są również spotkania grupowe z psychologiem dla młodzieży, którego głównym celem jest integracja nastolatków, przepracowanie problemów wieku przejściowego, integracja w środowisku językowym

i kulturowy szczególnie środowiska

Pracownicy dzieci i rodziny, głównym celem społeczne. Stały się setki tysięcy, nauczycieli dla dzieci, skuteczność problemów przedstawia

W Gdyni stanem wsparcia z lokalizacji z Ukrainy. Pierwszymi spotkaniami w zajęciach ukomfortow w sklepie, w grupach

W Gdyni, które są twoje". W projekcie podkreśla, do mieszkań w ramach kategorii „młodzi swoją działalność organizacyjnych ze spotkaniem w Południowym jak korzystanie można zo-

i kulturowym. Istotne jest zwrócenie uwagi na fakt, że aktywność młodzieży jest szczególnie formą aktywności, w wyniku której przekształcają się uwarunkowania środowiska społecznego.

Pracownicy socjalni prowadzą konsultacje indywidualne i grupowe dla dzieci i rodziców; spotkania grupowe dla kobiet „Kobiece rozmowy”, których głównym celem jest integracja w nowym środowisku, samopoznanie i wsparcie społeczne. Ciekawym rezultatem jest to, że do opisywanych projektów przystąpiły setki uczestników, w tym ukraińscy i polscy wolontariusze, psycholodzy, nauczyciele, specjaliści art-terapii, logopedzi, nauczyciele języka polskiego dla dzieci, przedstawiciele społeczności wrocławskiej i władz. Potwierdzeniem skuteczności interakcji jest możliwość stopniowej integracji, rozwiązywania problemów społecznych i psychologicznych oraz nawiązywania współpracy przedstawicieli społeczności ukraińsko-polskiej.

W Gdańsku działają grupy wsparcia dla kobiet i dzieci, które w związku ze stanem wojennym w Ukrainie znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Te grupy wsparcia zostały zorganizowane staraniem Muzeum Historycznego m. Gdańsk oraz lokalnej inicjatywy Gdańsk Pomaga, którą kieruje kobieta – uchodźca z Ukrainy. Zajęcia prowadzone są w małych grupach docelowych i trwają 4 godziny. Pierwsze dwie godziny to zajęcia integracyjne z psychologiem lub pedagogiem społecznym, druga część to zajęcia z nauki języka polskiego. Na tych zajęciach uczy się słów i zdań, aby przymusowi migranci mogli czuć się bardziej komfortowo w każdej sytuacji życiowej. Uczą się takich tematów jak: „Jestem w sklepie”, „Jestem u lekarza”, „Jak segregować śmieci” itp. Celem takich zajęć w grupach wsparcia jest poznanie życia Polaków i stopniowa integracja.

W Gdańsku zwrócono również uwagę na stworzenie domu dla dzieci z Ukrainy, które straciły rodziców w czasie wojny, w celu zaprezentowania „eurosierocstwo”. W proces ten zaangażowana jest polska fundacja „Obudź Nadzieję”. Fundacja podkreśla, że wszystko w tym budynku będzie nowe, wysokiej jakości i wygodne do mieszkania, adaptacji i rozwoju dzieci. W Gdańsku kontynuowano działania w ramach projektu integracyjnego „Po jednej stronie” dla rodziców i dzieci z kategorii „migrantów przymusowych”. Inicjatywa „Po jednej stronie” rozpoczęła swoją działalność latem 2022 roku. Podstawowym zadaniem, jakie postawili sobie organizatorzy projektu było zapoznanie członków rodzin migrantów przymusowych ze specyfiką funkcjonowania instytucji państwowych i sfer podtrzymywania życia w Polsce. Tym samym dzięki udziałowi w projekcie uczestnicy mieli okazję dowiedzieć się: jaka jest specyfika polskiego systemu ochrony zdrowia i edukacji; jak korzystać z transportu publicznego; jak funkcjonują władze lokalne; gdzie można zorganizować wypoczynek dla dzieci.

W mieście Opolu samorzady terytorialne w zakresie wspierania ukraińskich uchodźców podjęły decyzję o przeznaczeniu środków, które zostaną przeznaczone na organizację i przeprowadzenie szkoleń, kursów językowych, imprez rozrywkowych oraz Dni Ukrainy dla ukraińskich dzieci i ich matek.

W Krakowie fundusz „Spotkanie” utworzył ukraiński klub dla dzieci ewakuowanych z Ukrainy. W klubie pracują ukraińscy psychologowie i pedagodzy społeczni. Ustalono, że dla dzieci ukraińskich bezwzględnie konieczne jest prowadzenie zajęć arteterapeutycznych, na których będą mieli możliwość przepracowania negatywnych emocji. W klubie, po zajęciach integracyjnych, dzieci stopniowo uczą się słuchać siebie nawzajem.

Przy wsparciu fundacji ADRA Polska we wrześniu 2022 roku w trzech polskich miastach (Lublin, Warszawa i Bydgoszcz) zostały otwarte centrum integracyjne dla uchodźców ukraińskich. Również w Lublinie działa Fundacja Homo Faber, działania której mają na celu pomoc przesiedleńcom z Ukrainy oraz integrację kultury polskiej i ukraińskiej. Takie ośrodki pomocy uchodźcom zapewniają kompleksowe wsparcie, dzięki któremu Ukraińcy, którzy przekroczyli granicę z Polską, będą mogli zintegrować się z polskim społeczeństwem. Uchodźcy otrzymują pomoc psychologiczną, porady prawne i usługi tłumacza, a także porady dotyczące pracy, skierowania na kursy zawodowe, naukę języka polskiego.

Warto również rozważyć działania integracyjne dzieci migrantów przymusowych w utworzonej rozległej sieci instytucji podległych polskim stowarzyszeniom i organizacjom społecznym. W ramach pomocy społecznej coraz częściej pojawiają się różne organizacje publiczne, które gromadzą i zarabiają pieniądze na rzecz migrantów przymusowych.

Analizując sposoby świadczenia usług socjalnych rodzinom migrantów przymusowych, zidentyfikujemy podobne kryteria skuteczności ich działań integracyjnych: 1) terminowość działań profilaktycznych społeczno-pedagogicznych (profilaktyka społeczna, profilaktyka w pracy wychowawczej, profilaktyka w pracy edukacyjnej), aby zapobiegać marginalizacji dzieci przymusowych migrantów; 2) zgodność programów integracyjnych (zawierających komponenty edukacyjne, zdrowotne, wychowawcze, moralno-duchowe, społeczno-kulturowe, ekologiczne) z wnioskami dzieci rodzin przymusowych migrantów; 3) systematyczność działań adaptacyjnych i integracyjnych z grupami dzieci przymusowo przesiedlonych; 4) wsparcie całej rodziny migrantów przymusowych w sytuacji kryzysowej.

Interesującym są doświadczenia Domu Dziecka im. Ks. Gorazdowskiego w Krośnie w sprawie integracji ukraińskich dzieci przymusowo wysiedlonych. Jest to niepaństwowa placówka opiekuńczo-wychowawcza socjalizacji, która zapewnia całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja główne potrzeby swoich

wychowanków lat, a jego dzieł program integ prawną, które tutem. Opiekę sprawuje woje również nadz

Drugi prz Placówka ta z częściowo poz ny adopcyjnej sprawuje opieł realizując jedn zapewniając w dogodny waru

Wystarczy wpływu społec nych migrantó zdolności do d zrozumienie i kształtowanie c ki powinny pr: dachowo dzie przydatnej spo

Np. w całej Rodyni” został wsparciu Carit migrantów ma dowiska dla we zyskują w Pols

Przedstaw sowo przesiedl „Mały uchodźc ne dzieci w wie ukraińskich „S ceptacja” dla o przez szkolenie i matek noworc

wychowanków. Sierociniec ten przeznaczony jest dla dzieci w wieku od 3 do 18 lat, a jego działalność jest finansowana przez Kościół polski. Placówka realizuje program integracyjny oparty na zasadach chrześcijańskich. Instytucja jest osobą prawną, której działalność nie jest dochodowa i jest prowadzona zgodnie ze statutem. Opiekę nad domem dziecka sprawuje przeorysza, a nadzór pedagogiczny sprawuje wojewoda podkarpacki w Rzeszowie. Jako instytucja katolicka podlega również nadzorowi biskupa diecezji przemyskiej.

Drugi przykład działalności katolickiej placówki „Nasz Dom” w Piastowie. Placówka ta zapewnia całodobową opiekę i wychowanie dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej, dla których nie znaleziono rodziny adopcyjnej i które żyły w środowisku patologii społecznych. Dziś placówka sprawuje opiekę wychowawczą nad dziećmi i młodzieżą w wieku od 3 do 18 lat, realizując jednocześnie funkcje rodziny w zakresie opiekuńczo-wychowawczym, zapewniając wychowankom kompleksową opiekę wychowawczą i stwarzając im dogodne warunki do prawidłowego rozwoju.

Wystarczająco dużo uwagi wymaga rozważenie doświadczenia integracji wpływu społecznego i psychologicznego na dzieci przymusowych cerkiewnych migrantów w Polsce. Wpływ ten zachodzi zarówno od zewnątrz – rozwój zdolności do dziedziczenia wzorców kulturowych umożliwiających migrantowi zrozumienie i akceptację norm i wartości społeczeństwa, jak i od wewnątrz – kształtowanie duchowej i moralnej osobowości. Należy zaznaczyć, że oba kierunki powinny przyczyniać się do kształtowania nie tylko osobowości rozwiniętej duchowo dziecka, akceptującej normy i wartości społeczne, ale osobowości przydatnej społeczeństwu polskiemu.

Np. w całej Polsce od października 2022 r. ukraińsko-polski projekt „Rodyna Rodyni” został zrealizowany przez „Caritas-Spes Ukraina” we współpracy i dzięki wsparciu Caritas Polska. Społeczna praca Kościoła z rodzinami przymusowych migrantów ma na celu ukierunkowanie ich życia na stworzenie naturalnego środowiska dla wewnętrznej wolności jednostki. W tym celu coraz większe wpływy zyskują w Polsce katolickie placówki oświatowe różnych szczebli.

Przedstawmy również kilka udanych projektów integracji dzieci przymusowo przesiedlonych w Polsce, które zostały zrealizowane w latach 2022–2023: „Mały uchodźca potrzebuje wsparcia – Klub dziecięcy”, „Wsparcie psychologiczne dzieci w wieku przedszkolnym”, „Ośrodek opiekuńczy dla dzieci uchodźców ukraińskich „SPLOT z Ukrainą – nie sprint, lecz marato”, „Poliklinika „Akceptacja” dla osób z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy”, „Aktywizacja przez szkolenie”, „Akademia Przyszłości”, „Centrum wsparcia kobiet w ciąży i matek noworodków z Ukrainy”, „Rozwiń skrzydła. Pomagając sobie i innym

– wspieranie Ukrainek w branży medycznej”, „Kursy dla matek i opiekunów dzieci, młodzieży i dorosłych niepełnosprawnych oraz uchodźców, którzy pracują z osobami ze specjalnymi potrzebami”, „Bezpieczna przestrzeń”. Projekty te można scharakteryzować jako integracyjny typ form i metod pracy socjalnej, za pomocą których komponenty społeczne i psychologiczne, racjonalne i emocjonalne, duchowe i materialne, wykonawcze i twórcze zostaną w sposób organiczny połączone.

Podsumujmy strukturę pracy socjalnej nad integracją dzieci i rodzin ukraińskich migrantów/uchodźców przymusowych. Obejmuje ją kolejność realizacji takich elementów, jak projektowanie społeczne, dobór form i metod realizacji działań integracyjnych, realizację projektu społecznego, ocenę skuteczności oraz opracowanie rekomendacji dalszego procesu integracji tych kategorii migrantów/uchodźców przymusowych.

Tym samym w toku badań stwierdzono, że praca socjalna z ukraińskimi dziećmi i rodzinami przymusowych migrantów w Polsce realizowana jest w ramach partnerskiej współpracy państwowych i pozarządowych organizacji publicznych oraz stowarzyszeń i ma na celu zapewnienie integracji dzieci i dorosłych w strukturę społeczną kraju. Dzieci przymusowych migrantów to nie tylko ukraińscy migranci, którzy muszą zintegrować się ze społeczeństwem obcojęzycznym i nauczyć się języka. Mogą to być ci, którzy stracili rodziców, dom, rówieśników, normalne życie. Przeprowadzając się do nowego kraju, dzieci te napotykały wiele problemów, czasem nawet nie mają z kim podzielić się swoimi przemyśleniami. Dlatego bardzo ważna jest pomoc specjalistów – zawodowych psychoterapeutów, psychologów, pracowników socjalnych. W takiej zespołowej działalności zawodowej każde ukraińskie dziecko będzie mogło otrzymać szansę na pełne przywrócenie życia społecznego.

Praca socjalna integruje idee humanistyczne, antropologiczne i kulturowe. Koncepcyjnie praca socjalna nad integracją ukraińskich rodzin przymusowych migrantów w Polsce obejmuje systematyczność i ciągłość działań integracyjnych. W jej składzie można wyróżnić dwa główne komponenty: świecki i religijny.

5. Wnioski

Reasumując warto zaznaczyć, że w praktycznej pracy socjalnej z dziećmi przymusowo wysiedlonymi proces działalności integracyjnej powinien składać się z trzech głównych etapów: (1) diagnozy (oceny) rzeczywistej sytuacji, w jakiej znajduje się dziecko; (2) określenia, do czego dziecko dąży, jakich rezultatów oczekuje od swojego życia; (3) bezpośredniego działania społecznego.

W kontekście pracy socjalnej działania na rzecz integracji dzieci i rodzin migrantów/uchodźców przymusowych w Polsce uznaliśmy za ważne kształtowanie ich sfery emocjonalnej i moralnej, której rozwój przyczynia się do pełnego nabywania umiejętności przystosowania się do nowej sytuacji społecznej życia i kultury polskiej. Podmiotem takiego procesu integracji jest pokolenie, które nie jest jeszcze na tyle dojrzałe, aby pełnić swoje role społeczne, zapewnić sobie stabilność społeczną oraz uczestniczyć w życiu duchowym i kulturalnym. Pełny efekt oddziaływania integracyjnego na ukraińskie rodziny przymusowych migrantów występuje tylko w warunkach ścisłej współpracy różnorodnych instytucji kulturalnych, oświatowych, oświatowych i innych.

Praca socjalna nad integracją ukraińskich migrantów przymusowych powinna obejmować: organizację współpracy międzynarodowej między Ukrainą a innymi krajami europejskimi w zakresie rozwiązywania bieżących problemów wychowania społecznego i rozwoju dzieci z rodzin migrantów przymusowych; doskonalenie ram prawnych pracy socjalnej i psychologiczno-pedagogicznej z rodzinami przymusowych migrantów/uchodźców. W opracowaniu ukraińskich naukowców „Wsparcie UE dla integracji ukraińskich dzieci i młodzieży z systemami edukacyjnymi państw członkowskich w warunkach wojny Rosji z Ukrainą: strategiczne kierunki i skuteczne praktyki” (2022) całościowy model podkreśla integrację edukacyjną uczniów ukraińskich w nowej przestrzeni edukacyjnej, na co należy zwrócić uwagę.

Przedstawione wyniki badań teoretycznych nie wyczerpują złożonej i wieloaspektowej problematyki pracy socjalnej z dziećmi i rodzinami przymusowych migrantów/uchodźców. Rozwój technologii społeczno-pedagogicznych, zaangażowanie wszystkich przedstawicieli rodzin migrantów przymusowych i ich najbliższego otoczenia w rozwiązywanie problemu integracji w obcojęzycznym środowisku społecznym rokuje dla dalszych badań naukowych.

STRESZCZENIE: Artykuł zawiera teoretyczną analizę i uogólnienie najskuteczniejszych praktyk pracy socjalnej nad integracją dzieci i rodzin ukraińskich przymusowych migrantów/uchodźców w Polsce. Definicja kategorii ukraińskich migrantów przymusowych jako tymczasowych uchodźców migracyjnych jest uogólniona. Organizacja pracy socjalnej z dziećmi i rodzinami migrantów przymusowych w Polsce została przedstawiona jako integracyjny typ form i metod, za pomocą których elementy społeczno-psychologiczne, racjonalno-emocjonalne, duchowe i materialne, wykonawcze i twórcze zostaną ze sobą połączone. Takie rozumienie aktywności społecznej przyczyniło się do badania form i metod pełnej integracji oraz ich wpływu na tę kategorię ukraińskich

migrantów/uchodźców przymusowych. Stwierdzono, że praca socjalna nad integracją ukraińskich przymusowych migrantów powinna obejmować organizację międzynarodowej współpracy Ukrainy z innymi krajami europejskimi w celu rozwiązania bieżących problemów wychowania społecznego i rozwoju dzieci z rodzin przymusowych migrantów.

SŁOWA KLUCZOWE: uchodźcy, integracja, projekt, Polska, praca socjalna.

ABSTRACT: The article provides a theoretical analysis and generalization of the most successful practices of social work on the integration of children and families of Ukrainian forcibly displaced in Poland. The definition of the category "Ukrainian forcibly displaced persons" as temporary refugees is generalized. The organization of social work with children and families of refugees in Poland is presented as an integrational type of forms and methods, where social and psychological, rational and emotional, spiritual and material, executive and creative components are organically combined. This understanding of social activity contributed to the study of forms and methods of full integration and their impact on this category of Ukrainian refugees. It was found that the social work on integration of Ukrainian refugees should include organizing international cooperation of Ukraine with other European countries to solve the current problems of social education and development of children from families of the forcibly displaced.

KEYWORDS: refugees, integration, project, Poland, social work.

АНОТАЦІЯ: У статті здійснено теоретичний аналіз та узагальнення найбільш ефективних практик соціальної роботи з інтеграції дітей та сімей українських вимушених мігрантів/біженців у Польщі. Узагальнено визначення категорії українських вимушених мігрантів як тимчасових мігрантів-біженців. Представлено організацію соціальної роботи з дітьми та сім'ями вимушених мігрантів у Польщі як інтегративний тип форм і методів, за допомогою яких поєднуються соціально-психологічні, раціонально-емоційні, духовно-матеріальні, виконавчі та творчі елементи. Таке розуміння соціальної роботи сприяло дослідженню форм і методів повної інтеграції та їх впливу на цю категорію українських вимушених мігрантів/біженців. Зроблено висновок, що соціальна робота з інтеграції українських вимушених мігрантів повинна включати організацію міжнародного співробітництва України з іншими європейськими країнами для вирішення актуальних проблем соціального виховання та розвитку дітей з сімей вимушених мігрантів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: біженці, інтеграція, проект, Польща, соціальна робота.

Bibliografia

- Cappelen, C., Peters, Y. (2018). The impact of intra-EU migration on welfare chauvinism. *Journal of Public Policy*, 38(3), 389–417.
- Castles, S. (2000). International Migration at the Beginning of the Twenty-First Century: Global Trends and Issues. *International Social Science Journal*, 52, 269–281. <https://doi.org/10.1111/1468-2451.00258>.

Council Im
blishing;
within
of intro
EN/TX
Miller, M. J
southw
org/10
Shparyk, O
inskyk
proty I
cie int
państw
kierur
php/jc
Ziemba, B
z ditm
nauk.
nej z c
zawoc

- Council Implementing Decision. (2022). EU 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC and having the effect of introducing temporary protection. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D0382>.
- Miller, M. J., McCleave, J. D. (2007). Species assemblages of leptocephali in the southwestern Sargasso Sea. *Mar Ecol Prog Ser*, 344, 197–212. <https://doi.org/10.3354/meps06923>.
- Shparyk, O., Lokshyna, O., Dzhurylo, A. (2022). Pidtrymka ES intehratsii ukraïnskykh ditei i molodi v systemy osvity derzhav-chleniv v umovakh viiny rf proty Ukrainy: stratehichni oriiientyry ta uspishni praktyky. [Unijne wsparcie integracji ukraińskich dzieci i młodzieży z systemami edukacyjnymi państw członkowskich w warunkach wojny Federacji Rosyjskiej z Ukrainą: kierunki strategiczne i skuteczne praktyki]. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/607/593>.
- Ziamba, B. (2015). Shliakhy vdoskonalennia sotsialno-pedahohichnoi roboty z ditmy iz marhinalnykh simei. *Pedahohika i psykhohohiia profesiinoi osvity: nauk.-metod. zhurnal*, [Sposoby doskonalenia pracy społeczno-pedagogicznej z dziećmi z rodzin marginalizowanych. *Pedagogika i psychologia edukacji zawodowej: metoda naukowa. Dziennik*] 4–5, 103–113.

aińskich
Ukrainy
ecznego

ccessful
isplaced
porary
ugees in
ological,
anically
thods of
he social
peration
tion and

стивних
грантів/
антів як
тьми та
омогою
ьні, ви-
ю форм
грантів/
ушених
іншими
ання та

welfare

ty-First
nal, 52,